
HOGERE PLANTEN LANGS DE ZEEKANT. VERSLAG VAN DE ONCONVENTIONELE EXCURSIE NAAR DE OOSTERSCHELDE OP 9 SEPTEMBER 1989.

G. RAPPÉ

Op 9 september laatstleden stonden wij, 6 man sterk, aan de (grootste) kerk van Kamperland tevergeefs te wachten op eventuele laatkomers. De tocht begon 's voormiddags met een kijkje aan de Oosterschelde, aan de noordkust van Noord-Beveland. Er woei een stevige zeebries en het getij was al niet erg gunstig. Bovendien is sinds de voltooiing van de stormvloedkering in de monding van de Oosterschelde het tijverschil daar ook drastisch verminderd. Om al deze redenen was er van het litoraal niet erg veel boven gekomen. Daarom werd de excursie omgebogen tot een dijkenwandeling met extra aandacht voor de plantengroei aan de lage zeezijde van de dijken. Dit kunstmatig milieu ontvangt een grote hoeveelheid energie van het mariene milieu. In de planten die we hier aantreffen kunnen we globaal drie categorieën onderscheiden: vloedmerk- en duinvoetplanten, schorreplanten en planten die kenmerkend zijn voor "storing". Daarnaast kunnen ook soorten aangetroffen worden die zo'n beetje overal gedijen, de zgn. "ubiquisten". Deze term staat wat deftiger dan het in dit verband dikwijls gehanteerde "onkruiden". Wegens zijnde een stokpaardje van de auteur genoot vooral de eerste groep, de vloedmerk- en duinvoetplanten, speciale aandacht.

De wandeling begon oost van de Westnol (km-hok 42.55.32) en verliep westwaarts. Op een stuk oude dijk vonden we twee vruchtdragende exemplaren van Zeekool *Crambe maritima*. Van andere zouttolerante planten noteerden wij hier Strandmelde *Atriplex littoralis*, Spiesmelle *Atriplex prostrata*, Zilte schijnspurrie *Spergularia salina*

Strandbiet *Beta vulgaris maritima*
(naar SLUITERS, 1975)

en Zeealsem *Artemisia maritima* (de lezer weze er zich van bewust dat de meeste hier gepresenteerde plantenlijsten niet volledig zijn). In een zandig hoekje net west van de nol preek een deels uitgebloeid exemplaar van Strandbiet *Beta vulgaris maritima*, de wilde stamvorm van onze voeder- en suikerbieten.

Merkwaardig toch hoe verschillende planten uit de zilte sfeer aan de wieg hebben gestaan van enkele onzer klassieke groenten. De grote verscheidenheid aan koolvariëteiten b.v. is afgeleid van de Wilde kool *Brassica oleracea*, een mediterraan-atlantische plant waarvoor we naar Cap Blanc Nez moeten reizen om ze te zien. Wilde selder *Apium graveolens* groeit in brakke krekken. Radijs telt wellicht ook een mariene vorm van Herik onder zijn voorouders. Hoewel bij ons onbekend, worden gebleekte scheuten van Zeekool in Engeland nog altijd gegeten. Veel van deze, en andere groenten-Adams en Eva's, kennen een natuurlijke verspreiding in het Middellandse Zeebekken, waar de wieg van onze beschaving heeft gestaan.

Aan het begin van de nieuwe dijk groeide een klein exemplaar van Kustmelde *Atriplex glabriuscula* en o.a. ook wat Krielparnassia *Sagina nodosa*. Verder op de dijk werden nog een klein bloeiend strandbietje en een rozet van deze soort gevonden, evenals veel Varkensgras *Polygonum aviculare*. Van het geslacht Duizendknoop *Polygonum* sp. komen namelijk twee zeldzame soorten in dit milieu voor, beide slechts gekend van één vondst in Nederland, zodat ook het, overigens in het gehele land algemene Varkensgras zich in wat aandacht mocht verheugen. Aan het eind van deze dijk was wel wat materiaal bijeen, o.a. 2 Zeepaddestoelen *Rhizostoma octopus* en wat Veterwier *Chorda filum*. Het meest opvallende aspect hier was echter het kokkelkerkhof *Cerastoderma edule*. We telden eens de inhoud van een 0,8 m² (de aantallen werden genoteerd als doubletten, ook al waren er heel wat losse kleppen bij): 1150 Kokkels, 35 Halfgeknotte strandschelpen *Spisula subtruncata*, 2,5 Nonnetjes *Macoma balthica* en 5 schildjes van de Strandkrab *Carcinus maenas*, o.a. 1 met Gekartelde zeepok *Balanus crenatus*. Tussen de stenen van de daar min of meer loodrecht opstaande dijk (km-hok 42.55.31) groeiden nog eens 5 exemplaren Kustmelde en evenveel onbepaalde Melden (Kust- of Spijesmelde) en op het einde opnieuw een bloeiende Strandbiet. Op de terugweg is de vondst van Kruisdistel *Eryngium campestre*, het fluviatiele broertje van de beter gekende Blauwe zeedistel *Eryngium maritimum*, aan de landzijde van de dijk nog het vermelden waard. Twee keer vloog een Hooibeestje *Coenonympha pamphilus*, een kleine dagvlinder voorbij.

's Middags werd de lunch gebruikt in de Banjaard, waar wij in de vliegrouete zaten van een *Atalanta Vanessa atalanta*, een grote zwart-rood-witte trekvlinder die ons elk jaar opnieuw uit het zuiden bereikt.

Na de middag werd een stukje aanspoelsel bekeken op het Bevelandse Noordzeestrand bij de stormvloedkering. Het vloedmerk was grotendeels ondergewaaid. Klein en Groot zeegras *Zostera noltii* en *Z. marina*, Veterwier, 2 schilden van de Noordzeekrab *Cancer pagurus* en een onregelmatige schaar waarop het mosdiertje

Conopeum reticulum, een balkje met de zeepokken *Elminius modestus* en *Balanus balanoides* en een Driekantige kalkkokerworm *Pomatoceros cf. triquetus*, 1 Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus* en 43 zieltogende Zeepaddestoelen waren de enige organismen die hun weg vonden naar mijn notaboek. Van de steenstort aan de zeewaartse zijde van de stormvloedkering noteerden wij nog de (Japanse?) Oesters en de Slibanemoon *Anemone troglodytes*.

Hoger op de zeevering, tegen een verticale wand van de kering aan, had zich een ijle vegetatie gevestigd op een vochtige zandbodem.

Er groeiden 1 pol Helm *Ammophila arenaria*, 6 ex. Strandkamille *Matricaria maritima*, 3 ex. Spiesmelde, 1 rozet van een kruiskruid, waarschijnlijk Jacobskruiskruid *Senecio jacobaea*, 5 bloeiende en 15 rozetten van de Brosse melkdistel *Sonchus asper* en 1 rozet van de Krulzuring *Rumex crispus*.

Net onder het oppervlak van deze zandbodem bevond zich een groen streepje, wellicht Blauwwieren *Cyanophyceae*, die er als de kippen bij zijn dergelijke milieu's, kale vochtige zandbodems, te koloniseren.

Tenslotte reden we nog even tot het voormalig werkeiland Neeltje Jans. Daar bekeken we een dijkje aan de Noordzeekant, in een gebied dat op plattegronden en op luchtfoto's van de stormvloedkering aangeduid wordt als "Buitenhaven Neeltje Jans" (km-hok 42.44.44?). De verharding bestond uit met bitumen aaneengekitte keien. We noteerden alleen de plantensoorten die op de dijkhelling zelf groeiden. Het was een bont gezelschap. Vloedmerk- en duinvoetsoorten:

Kustmelde

Atriplex glabriuscula
(naar LOEVE, 1983)

18 ex. Kustmelde, 3 vruchtdragende ex. Strandbiet, 1 vruchtdragend ex. Zeekool, Zeeraket *Cakile maritima*, Zeepostelein *Honckenya peploides*, Strandkamille, Spiesmelle; schorplanten: Strandzoutgras *Triglochin maritima*, Strandkweek *Elymus pycnanthus*, Zulte *Aster tripolium*; duinsoorten: Muurpeper *Sedum acre*, Duinriet *Calamagrostis epigeios*, Hondсроos *Rosa canina*, Kleverig kruiskruid *Senecio viscosus*, Smalle weegbree *Plantago lanceolata*, Akkermelkdistel *Sonchus arvensis*, Gewone hoornbloem *Cerastium fontanum* en verder nog een verzameling avonturiers en opportunisten: Grote weegbree *Plantago major*, Krulzuring, Hopklaver *Medicago lupulina*, Perzikkruid *Polygonum persicaria*, Muur *Stellaria* sp., Canadese fijnstraal *Eriogon canadensis*, Zwenkgras *Festuca* sp., Straatgras *Poa annua*, Melkdistel *Sonchus* sp. Akkerdistel *Cirsium arvense*, Klein kruiskruid *Senecio vulgaris*, Hartgespan *Leonurus* cf. *cardiaca*, Paardebloem *Taraxacum* sp., Klein hoefblad *Tussilago farfara*. (De gepresenteerde indeling is niet bindend: zo kan b.v. Spiesmelle ook tot de laatste groep gerekend worden). Van mariene organismen vonden wij hier nog eens de Amerikaanse zwaardschede, een schaar van de Fluwelen zwemkrab *Necora puber* en losse oesterkleppen *Crassostrea* sp. Op de stenen onderaan de dijk zaten oester, veel Gewone alikruik *Littorina littorea* en enkele toefjes Knotswier *Ascophyllum nodosum*.

Met een laatste bezoek aan de Banjaard (bij gebrek aan alternatief met vriendelijker bediening) werd de excursie besloten.

Op de terugweg ging ondergetekende, met hetzelfde doel, nog even een kijkje nemen aan de zeedijk van Zoutelande op Walcheren (km-hok 48.21.43-44): behoorlijk wat Strandbiet, zowel bloeiende als grote en jonge rozetten, Zulte, Zeepostelein, Strandmelde, Varkensgras, Pijlkruidkers *Cardaria draba*, 3 vegetatieve exemplaren van Zeewinde *Calystegia soldanella* en veel Akkerwinde *Convolvulus arvensis*.

Zeekool

Crambe maritima

(naar SLUITERS, 1975)